

BRATISLAVA

MÚZEUM
MESTA
BRATISLAVY
MUSEUM
CITY
OF
BRATISLAVA

ANTICKÁ
GERULATA
RUSOVCE
ANCIENT
GERULATA
RUSOVCE

RUSOVCE
GERULATA

RUSOVCE GERULATA

Autor textov: © PhDr. Jaroslava Schmidtová

Jazyková redakcia: PhDr. Elena Kurincová, PhDr. Zora Valentová

Technická redakcia: PhDr. Beáta Husová

Grafická úprava: Mgr. art. Maroš Schmidt

Fotografie: Ludmila Mišurová, Jaroslava Schmidtová,

David Krčmář, Ludovít Mathédesz, Ján Rajtár

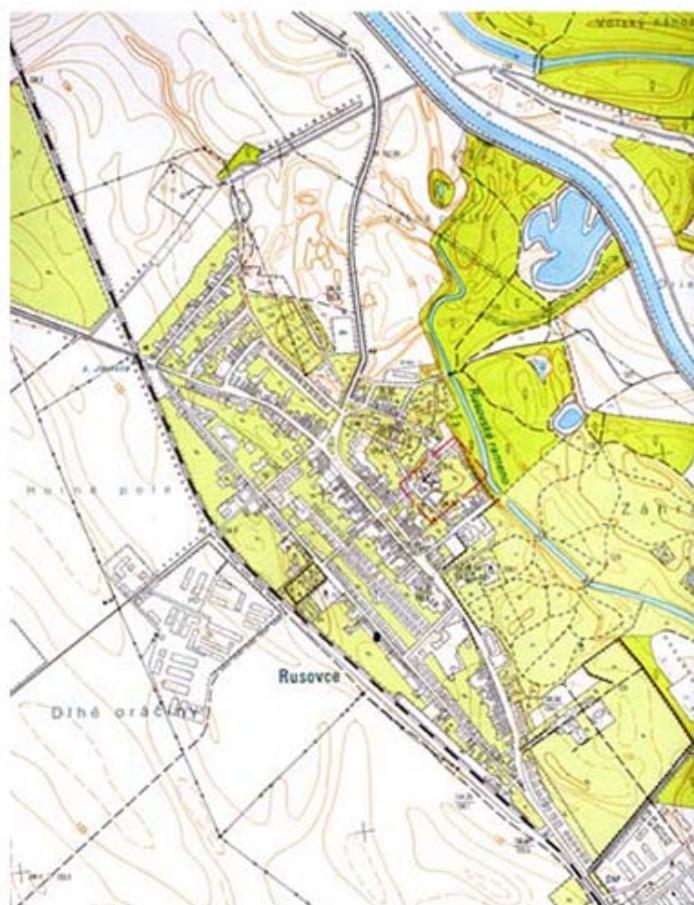
Tlač: Linwe/KRAFT, s. r. o.

Vydalo: Múzeum mesta Bratislavky, 2015

ISBN: 978-80-89636-11-2

Geografia a geomorfológia polohy

Rusovce, mestská časť hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavu, sa nachádzajú na Podunajskej nížine, na okraji pravobrežnej nivy rieky Dunaj, v bezprostrednej blízkosti jeho niekdajšieho bočného ramena, tzv. Rusovského kanálu. Historické Rusovské rameno bolo po regulácii rieky koncom 18. storočia premenené na rovnomený umelý kanál. Priľahlé územie charakterizuje mierne profilovaný terén rovinatého charakteru.

Mapa Rusoviec na brehu Rusovského kanálu s vyznačeným kaštieľom

Strategická poloha v priestore prechodu významných cest cez Dunaj či po Dunaji predurčila toto ramenami rieky popretkávané územie na stret rozmanitých kultúr a etník od praveku cez rímsku dobu a sfáhovanie národov, stredovek až do novoveku. Intenzívne osídlenia v historických obdobiach sú dokladom toho, že sa tu križovali mocenské a politické záujmy s obchodnými aktivitami.

História sídla a najbližšieho územia

Pravek

Najstaršie doteraz známe osídlenie Rusoviec dokladajú nálezy wieselburskej kultúry (2000 - 1600 pred Kr.). Odkryté boli dve kostrové pohrebiská na Kováčsovej ulici (spolu 28 hrobov skrčencov) a jedno na ulici Pohraničníkov (štyri hroby skrčencov).

Ďalšie dva hroby skrčencov na ulici Pohraničníkov boli odkryté pri výskumoch Múzea mesta Bratislavы (ďalej MMB) pri budovaní kanalizácie a stavbe rodinného domu v roku 2008.

Pohrebiská sú od seba vzdialené 90 až 200 m a až budúci výskum ukáže, či ide o rozsiahle pohrebisko so stovkami pietne uložených jedincov, alebo navzájom oddelené skupinky hrobov.

spolnení a pochovaní na vyvýšenine na Kováčsovej ulici. Ide o ploché nevýrazné chudobné hroby, patriace do východoalpskej oblasti halštatskej kultúry. Sídliskový objekt bol preskúmaný aj v priestore dnešného múzea Antická Gerulata (poloha Bergl).

Mladšia železná doba bola staršími výskumami doložená narušeným sídliskovým objektom bez bližšieho určenia na Bergli, ďalej kostrovým hrobom zo strednej laténskej doby z Kórejskej ulice, datovaným do stupňa C (Reinecke), a niekoľkými ojedinelými nálezmi.

Výskum na Bergli

K osade v centre Rusoviec pribudli laténske nálezy priamo z Bergla, kde bola preskúmaná poloha datovaná keramikou a fragmentom skleného náramku do neskorého laténu (stupeň LT D1).

Fragment skleného náramku, latén

K tejto polohe radíme aj nálezy zo sekundárnej polohy na Irkutskej ulici. Nové výskumy a prieskumy SNM-AM odkryli ďalšie tri osady v Rusovciach a blízkom okolí. Jedna sa nachádza severne od mestskej časti a je doložená zatiaľ iba povrchovým zberom. Podrobnejší rozbor bronzových predmetov a mincí datuje osadu do 1. storočia pred Kr. Strieborné mince typu Simmering z tejto polohy, ako aj poklad zlatých a strieborných mincí bratislavského typu, ktorý objavili v roku 1855 v blízkej obci Deutsch Jahrndorf, poukazujú na úzke vzťahy tohto teritória k oppidu v Bratislave. V širšom okolí Rusoviec boli v súvislosti

Základný stavebnohistorický vývoj sídla

Na základe doterajšieho archeologického výskumu možno konštatovať, že prvým historickým horizontom s jednoznačne čitateľnou urbanistickou štruktúrou sídla v Rusovciach je nepochybne rímska doba s dominantným architektonickým komplexom kastela Gerulata a s osadami typu *villa rustica* v jeho širšom zázemí.

Letecká snímka s vyznačeným pôdorysom kastela Gerulata

Rímske kastely pozostávali z vojenského tábora, ktorý bol chránený obrannými priekopami a hradbami. Pozdĺž cest vedúcich z jednotlivých táborových brán stáli civilné osady – *vici*, v blízkosti boli pohrebiská, poľnohospodárske usadlosti (typu *villa rustica*) či menšie osady s domácom obyvateľstvom.

Vojenské tábory boli stavané podľa jednotného plánu s obrannými priekopami, valmi a hradbami, s bránami na každej strane pravouhlého pôdorysu, s vnútornými komunikáciami vybavenými kanalizáciou, s budovami veliteľstva, ktoré zahŕňali svätostánok, zbrojnicu, pokladnicu, obydlie veliteľa a dôstojníkov, nemocnicu.

Rímska kanalizácia v Rusovciach, výskum na Maďarskej ulici

*Výskum na Maďarskej ulici 68. Rodinný dom rešpektoval mohutné základy a nadzákladové murivo stavby z mladšej rímskej doby.
K stavbe patrila murovaná kanalizácia.*

Západne od Balkánskej ulice boli archeologicky skúmané jej kultúrne vrstvy, studne, sídliskové a dokonca výrobné objekty. Časť vicusu sa nachádzala pred severou bránou kastela v priestore dnešnej Irkutskej ulice. Podľa výsledkov archeologického výskumu to bola najhonosnejšia časť zástavby extravidálneho kastela s murovanými stavbami jeho najbohatších civilných obyvateľov. Problematická je osada pred južnou bránou tábora orientovanou do priestoru zámockého komplexu. Tu nám zatiaľ takéto indície chýbajú, nakoľko sa na tomto mieste doteraz neuskutočnil archeologický výskum väčšieho rozsahu. Archeologický výskum pri stavbe kanalizácie odkryl vyše dvojmetrové novoveké sekundárne navážky, ktoré súvisia s výstavbou

- 1 STARÁ RADNICA, MÚZEUM DEJÍN MESTA, PRIMACIÁLNE NÁM.3, BRATISLAVA
OLD TOWN HALL, MUSEUM OF THE CITY HISTORY, PRIMACIÁLNE NÁMESTIE 3, BRATISLAVA
- 2 APPONYHO PALÁC, MÚZEÁ VINOHRADNÍCTVA A HISTORICKÝCH INTRÉOV, RADNIČNÁ 1, BRATISLAVA
APPONYI HOUSE, MUSEUM OF VITICULTURE AND PERIOD ROOMS MUSEUM, RADNIČNÁ 1, BRATISLAVA
- 3 MICHALSKÁ VEŽA, MÚZEUM ZBRANÍ, MICHALSKÁ ULICA 22, BRATISLAVA
MICHAEL'S TOWER, MUSEUM OF ARMS, MICHALSKÁ ULICA 22, BRATISLAVA
- 4 LEKÁREŇ U ČERVENÉHO RAKA, MÚZEUM FARMÁCIE, MICHALSKÁ ULICA 26, BRATISLAVA
PHARMACY AT THE RED CRAYFISH, MUSEUM OF PHARMACY, MICHALSKÁ ULICA 26, BRATISLAVA
- 5 DOM U DOBRÉHO PASTIERA, MÚZEUM HODÍN, ŽIDOVSKÁ ULICA 1, BRATISLAVA
HOUSE AT THE GOOD SHEPHERD, MUSEUM OF CLOCKS, ŽIDOVSKÁ ULICA 1, BRATISLAVA
- 6 MÚZEUM ARTHURA FLEISCHMANNA, BIELA ULICA 6, BRATISLAVA
ARTHUR FLEISCHMANN MUSEUM, BIELA ULICA 6, BRATISLAVA
- 7 MÚZEUM JOHANNA NEPOMUKA HUMMELA, KLOBUČNÍCKA ULICA 2, BRATISLAVA
JOHANN NEPOMUK HUMMEL MUSEUM, KLOBUČNÍCKA ULICA 2, BRATISLAVA
- 8 ANTICKÁ GERULATA RUSOVCE, NÁRODNÁ KULTÚRNA PAMIATKA, GERULATSKÁ 69, RUSOVCE
ANCIENT GERULATA RUSOVCE, NATIONAL CULTURAL MONUMENT, GERULÁTSKA ULICA 69, RUSOVCE
- 9 HRAD DEVÍN, NÁRODNÁ KULTÚRNA PAMIATKA, MURÁNSKA ULICA, DEVÍN
CASTLE DEVÍN, NATIONAL CULTURAL MONUMENT, MURÁNSKA ULICA, DEVÍN

